

Sentikiai Kaišiadorių rajone

Rolandas Gustaitis
Kaišiadorių muziejus

Sentikiai – nuo oficialiosios rusų stačiatikių tikybos atskilusi atšaka, nepripažinusi 1653–1666 m. Rusijos stačiatikių bažnyčios patriarcho Nikono priimtoms reformoms. Jie toliau laikėsi senųjų apeigų, todėl stačiatikių cerkvės buvo prakeikti. Vengdami persekiojimų, sentikiai emigravo į kitas valstybes, kur galėjo nevaržomai išpažinti savo tikėjimą bei atlikti bažnytines apeigas.

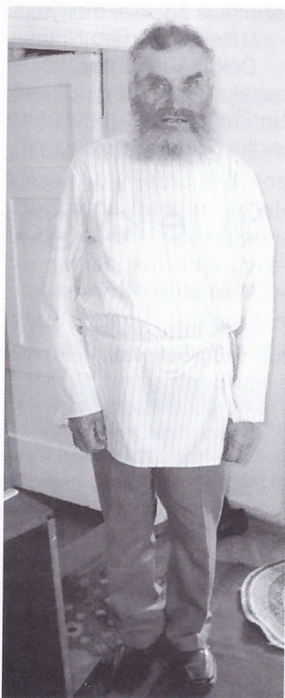
Kaišiadorių rajono teritorijoje įsikūrė dvi sentikių religinės bendruomenės – Dūdiškėse ir Mūro Strėvininkuose.

Dūdiškių bendruomenė buvo viena iš seniausių pietų Lietuvoje – įsikūrė 1763 m. Dūdiškių kaime (dabar Nemaitionių sen.). Šiai bendruomenei priklausė sentikiai ne tik iš Kaišiadorių rajone esančių Dūdiškių, Rokiškių I, Rokiškių II, Rokiškių III, Skarbiškių, Dubniokų, Kubilių, Žostautų bei kitų kaimų, bet ir iš Butrimonių, Onušio, Stakliškių, Alytaus bei Alovės apylinkių gyvenviečių. 1942 m. duomenimis, šiai bendruomenei priklausė 511 sentikių (91 šeima).

Dūdiškėse tebestovi mūriniai sentikių maldos namai, pastatyti pokaryje po to, kai 1941 m. „nuo žvakės“ sudegė ankstesnis pastatas. Deja, šiandien čia jau niekas nesilanko, nes apylinkėse beveik neliko sentikių; likusieji lanko Mūro Strėvininkų maldos namus.

Mūro Strėvininkų sentikių bendruomenė gyvuoja iki šiol. Ji įsikūrė vėliau nei Dūdiškėse – maždaug XIX a. pradžioje. Maldos namai šventadieniais sutraukia daugiausia senyvo amžiaus parapijiečius iš Mūro Strėvininkų, Bačkonių, Strošiūnų, Martyniškių, Kaišiadorių, Žiežmarių bei kitų apylinkės gyvenviečių.

Viena iš Kaišiadorių muziejaus prioritetinio darbų temų yra tautinių mažumų, tame tarpe ir rusų

Mūro Strėvininkų sentikis
šventiniais drabužiais.

sentikių tyrinėjimas. Plačiai yra pasklidusi nuomonė, kad sentikių bendruomenė yra uždara, todėl iš anksto būvau nusiteikęs, kad ateityje laukia nelengvas darbas, norint juos prakalbinti ir užrašyti pasakojimus, dainas, prietarus, užkalbėjimus ir t.t. Tačiau teko maloniai nustebti, kai tarpininkaujant Mūro Strėvininkų sentikių religinės bendruomenės pirmininkei Matronai Trimailovai, šios bendruomenės šventikas Zotikas Aleksejevas 2005 m. vasarą maloniai sutiko leisti filmuoti ir fotografuoti sentikių Žolines – didžiausią šios bendruomenės maldos namų šventę. Įspūdžiai liko labai geri – teko įsitikinti, kad sentikiai yra ne tik religingi, bet po ilgai trunkančių pamaldų moka linksintis, turi gerą humoro jausmą, moka ne tik rusų, bet ir lietuvių liaudies dainų – dainą „Palinko liepa šalia kelio“ sudainavo išties puikiai!

Sentikių praeities tyrimas tęsiamas toliau.

Mūro Strėvininkų rusai sentikiai po Žolines atleidų. 2005 m.
rugspjūčio 28 d. (R. Gustaičio nuotr.).

Viena nuotrauka pasakoja...

Rolandas Gustaitis

Visai neseniai į Lietuvos centrinio valstybės archyvo fotodokumentų skyrių pateko albumas, susijęs su Žiežmariais. Kaip paaiškino archyvo darbuotojai, šis albumas kažkada priklausė Žiežmarių žiemos žemės ūkio mokyklos direktoriui J. Sabui. Jame esančiose nuotraukose yra užfiksuota šios mokyklos kasdienybė, Žiežmarių miestelio ir apylinkių vaizdai bei gyventojai. Gaila, kad minėtas albumas nepateko į Kaišiadorių muziejų. Apklausus senuosius žiežmariečius buvo galima pagal albumo nuotraukas atpažinti ir įvardinti daugelį asmenų, objektų ir pan.

Pro metų šakas

Vienos šio albumo nuotraukos (žr. iliustracija) kitoje pusėje esantis įrašas byloja: „Priešgaisrinės propagandos savaitė. Žiežmariai, 1932 m. gegužės 22-30 d.“ Man ji įdomi pasirodė tuo, kad joje yra užfiksuota Žiežmarių ugniagesių komanda, sudaryta iš „Žiežmarių miestelio ir artimiausios apylinkės ugniagesių draugijos“ narių. Beje, komandos narys kairėje ir laiko šios draugijos vėliavą su išsiuvinėta data – „1922 birželio 27 d.“

Atidžiau patyrinėjus miestelio istoriją, galima rasti faktų, kad Žiežmarių ir artimiausios apylinkės ugniagesių draugija veikė dar prieš Pirmąjį pasaulinį karą; po karo liko „tik sena rankinė mašina ir sugriuvęs garažas“.

Draugija atkurta buvo 1922 m. birželio 27 d. Jos būstinė įsikūrė miestelio aikštėje. Organizacija veikė Žiežmarių miestelyje ir jo apylinkėse 3 km spinduliu. Steigėjai ir pirmieji valdybos nariai buvo S. Vulfavičius, Ž. Šeiferas, M. Kotas, Š. Azerskis, N. Bekeras, A. Galperas (valdybos pirmininkas), V. Šacas ir A. Aronas. Dalis asmenų, įstojušių į draugiją, ugniagesiai buvo dar prieš Pirmąjį pasaulinį karą.

1932 m. draugijoje buvo 50 narių, iš jų 25 sudarė komandą. Draugijos inventorių buvo saugomas medinėje stoginėje; draugija turėjo ir savo salę. Tais metais draugijos ūkvedys Leiba Funkmanas apdovanotas *X metų išstarnavimo draugijoje ženklų*.

1933 m. naujai paskirtas Žiežmarių savanorių ugniagesių komandos viršininkas Ch. M. Reznikas sudarė 3 skyrių komandą: įsiskverbimo – lipikų skyrius (17 narių), motoristų skyrius (7 nariai) ir vandens tiekimo – žarnų skyrius (20 narių). Komandoje buvo ir 2 ūkvedžiai.

Draugijai priklausė naujai pastatytos patalpos, kuriose buvo laikomas inventorių gaisrams gesinti – vandens siurblys, rankovė ir pan. Į gaisravietę ši įranga buvo pristatoma arkliais, paimtais iš žmonių. Vanduo imamas iš šulinių ir Strėvos upės.

1937 m. rugpjūčio 15 d. Žiežmariuose iškilmingai atšvęstos draugijos 15 metų sukaktuvės, plačiai aprašytos leidinyje „Ugniagesis“.

Šventės iškilmėse dalyvavo Ugniagesių organizacijų sąjungos atstovai iš Kauno – inž. V. Skardinskas, advokatas S. Jofė (beje, buvęs Žaslių glžk. st. gyvenvietės gyventojas) ir sąjungos raštvedys V. Sušinskas. Juos Kaišiadorių geležinkelio stotyje iškilmingai pasitiko Žiežmarių ir Kaišiadorių savanoriai ugniagesiai. Atstovams atvykus į Žiežmarių, surengta ugniagesių eiseną per miestelį, dūdų orkestrui grojant maršą. Komandos priešaky ant arklio jojo komandos viršininkas. 11 val. buvo pamaldos. Katalikai susirinko bažnyčioje, o žydai – sinagogoje.

Po pamaldų apie 14 val. miesto aikštėje buvo paradas. Dalyvavo svečiai, Žiežmarių savanoriai ugniagesiai ir didelė minia vietinių gyventojų. Parado metu Lietuvos ugniagesių organizacijų sąjungos Tarybos narys inž. V. Skardinskas pasakė atitinkamą kalbą, po kurios ugniagesiams buvo įteikti garbės ženklai ir *X metų išstarnavimo draugijoje ženklai*.

„Artimui pagalbon“ III laipsnio garbės ženklas įteiktas komandos viršininkui A. Galperui. *X metų išstarnavimo ženklai* buvo įteikti buvusiam „brandmeisteriui“ Šnejeriui Azerskiui, skyriaus viršininkui G. Aizikevičiui, komandos nariams L. Gorklianskiui, N. Gilevičiui ir B. Riževičiui.

Po parado ugniagesiai ir daug žmonių susirinko kino salėje, kur įvyko iškilmingas posėdis. Jis buvo pradėtas Tautos himnu, kurį griežė Žiežmarių šaulių dūdų orkestras. Pranešimą apie atliktus per 15 m. organizacijos darbus padarė draugijos pirmininkas D. Stražas. Savo kalboje jis pažymėjo, kad tie 15 m. buvo sunkūs, nes pradžioje reikėjo įsigyti priešgaisrinį inventorių; padedant vietos gyventojams bei valsčiaus savivaldybei, pavyko pasistatyti stoginę, įsigyti motorinį siurbį (1931 m.) ir kitus reikalingus ugniagesių įrankius. „Baigdamas kalbą pareiškė vilties, kad kelias, kuris eina Kaunas–Vilnius, per Žiežmarių, būtų laisvas į Vilnių švenčiant sekančių 15-kos metų sukaktį“.

Priešgaisrinės propagandos savaitė Žiežmariuose. 1932 m.

Po jo kalbos buvo sveikinimai. Sveikino Skardinskas, Žiežmarių vls. viršaitis, šaulių būrio vadas – atsargos jaunesnysis leitenantas mokyklos vedėjas Vasiliauskas, Žaslių savanorių ugniagesių draugijos pirmininkas Medzianskis ir Kaišiadorių savanorių ugniagesių draugijos sekretorius Magūnas. Po to salėje buvo bendri pietūs, per kuriuos taip pat buvo sakomos kalbos.

Po pietų surengtas bandomasis aliarmas ugniagesiams, kurių pasirodymas maloniai nustebino gausiai susirinkusią minią. Vakare ugniagesių stoginėje surengti šokiai. Griežė šaulių orkestras.

1939 m. sausio 1 d. draugija turėjo 114 narių (rėmėjų) – 94 vyrus ir 20 moterų. Iš 114 narių buvo 40 lietuvių, 2 rusai ir 72 žydai.

1940 m. liepos 6 d., prasidėjus pirmajai sovietinei okupacijai, draugijos valdyba kreipėsi su prašymu į vidaus reikalų ministrą, prašydama draugijai leisti veikti ir toliau. Buvo pasiūlyta ir tokia draugijos valdybos sudėtis: pirmininkas D. Stražas (limonado dirbtuvės savininkas), vicepirmininkas St. Pranukevičius (ūkininkas), kasininkas H. Kaganas (krautuvininkas), ūkvedys V. Bogdanavičius (ūkininkas), valdybos nariai Ch. Šeiferis (krautuvininkas), M. Vitenbergas (krautuvininkas) ir O. Iljonskis (kalvis). Revizijos komisiją sudarė pirmininkas J. Bogdanavičius (monteris), nariai Ch. Donas (pirklys) ir M. Galperas (fotografas). 1940 m. liepos 25 d. prašymas veikti buvo patenkintas. Deja, reikia konstatuoti, kad tai buvo paskutinės žinios apie draugijos veiklą. Bėlieka tik spėlioti, kiek ilgai ji veikė ir kaip susiklostė tolesnis draugijos narių likimas. Dar ir šiandien Žiežmarių miestelio centre, už raudonų plytų pastato, (to namo kampas matyti šioje iliustracijoje), yra prisiglaudęs neišvaizdus, paskutinės dienas leidžiantis medis pastatas plačiais vartais – tai ir yra šiame straipsnyje minima Žiežmarių ugniagesių komandos stoginė.

Štai tiek galima papasakoti, žiūrint į šią seną nuotrauką.